

THIMÁR ATTILA

Bevezetés a Tansarokba

tansarok

THIMÁR ATTILA (1969) Budapest

Magyarországon mindenki úgy véli, hogy ért az oktatáshoz, és meg is van a véleménye az oktatási rendszerhez kapcsolódó aktuális problémákról. Annyi igazság a dologban mindenképpen van, hogy az oktatási rendszerben diákként, aztán később szülőként, majd nagyszülőként mindenki részt vesz, tehát közvetlen, saját tapasztalatai vannak. Amíg egy egészséges szervezettel és stresszmentes étellel esetleg el lehet kerülni az egészségügyi ellátórendszert, addig a tanügyi intézményeket semmilyen körülmények között sem tudjuk kihagyni életünkéből. Ráadásul egy olyan hatalmas, az egész társadalmat átfogó rendszerrel van szó, amelynek rengeteg eleme között csak egy a tanár és diák közti, a közvetlen tudás átadását célzó kapcsolat. Ugyanígy részei azok az intézmények, amelyek fenntartják az iskolákat, biztosítják, hogy mindennap be lehessen menni az órákra. Ugyanígy részei ennek a rendszernek a szülők, akik külön életstratégiát dolgoznak ki gyermekeik tanulásának idejére, s ez nemcsak abból áll, hogy logisztikailag ki viszi-hozza a gyerekeket az iskolából, hanem az is fontos része, hogy a család anyagi erőforrásait miként osszák be azokban az évtizedekben, amikor a csemeték iskolába járnak. Ebbe a rendszerbe tartoznak továbbá olyan szereplők is, mint a tankönyveket és taneszközöket gyártó cégek, amelyek piaci részesedésükért és hasznukért folyamatosan küzdenek. S nem kis piacról van szó, évente körülbelül összességében egy-két százmilliárd forintról legalább. A sok-sok résztvevőnek és érdekelt szereplőnek mások-mások az érdekeik, szándékaik, érdekérvényesítő képességük. Mindezt színesíti még az egész országot tekintve az a sokféle gazdasági-társadalmi anomália, amely a közép-európai és hazai viszonyokat jellemzi. Egy másik nézőpontból viszont éppen azok a hatások nagyon erősek, amelyek a globalizációs változásokból, az egységesítő tendenciákból következnek. Szerintem hátborzongató, hogy bármelyik délután egy kínai és egy venezuelai diáklány ugyanabból a YouTube-videóból tanul meg valamit, tehát ismeretszintjük abban a témában hasonló módszerrel és hasonló hatékonysággal fejlődik, noha teljesen más kultúrkörben nőttek fel, és egymástól több ezer kilométerre vannak.

S ha egy másik délutánon az édesapa megkérdezi fiát: „– Mi volt ma az iskolában? Hányast kaptál? – Kettesre feleltem... – Na, akkor gyereünk tanulni!”, akkor ebben a jelenetben, avagy társadalmi képletben a bevezetőben felsorolt összes résztvevő, a tanároktól az intézményeken át a taneszközyártókig összegződik. Az egész rendszer, mint egy nagy pókháló, azonnal megrezdül, bárhol mozdítják is meg, s rögtön továbbít minden ingert és reakciót, és az összefüggések egyszerre fejtik ki hatásukat a háló bármely pontján.

Mindezekről nem lenne különösebben érdekes beszélni, ha mindenki jól érezné magát ebben a rendszerben – ám ez nem így van. Tegyük hozzá, régóta nem így van, tehát már 1990 előtt sem érezte jól magát mindenki az oktatási rendszerben, csak akkor, az egypártrendszerben ez senkit sem érdekelt különösebben. 1990 után viszont – elméletileg – a társadalom intézményeit mi, a választópolgárok határozzuk meg. S ebben a reményben és szándékkal veszünk részt a társadalom és az oktatás életében. Csakhogy a helyzet nem ilyen egyszerű, mert azokat a problémákat, amelyek már 1990 előtt is megvoltak, nem lehetett egy jó tündér varázspálcájának suhintásával, egy pillanat alatt semmissé tenni, ezért aztán az összes jobbító szándék, változtatás és reform sokszor azon akadt el, hogy kiötlői nem vetettek számot az egész rendszer működésével, nehézkedési sajátosságaival, összefüggéseivel.

Valószínű, hogy a Kortárs folyóirat sem tudja megoldani az összes problémát egy varázsmozdulattal, de úgy gondoljuk, hogy egy nyitott, józan, konstruktív javaslatokat kereső és nyújtó párbeszéd sokat használhatna az ügynek. A tanügyi rendszer jelen pillanatban olyan, mint egy több évtizede gyulladásban lévő szerv, amely minden behatásra, változásra túlzott reakciókkal válaszol, azonnal görcsbe rándul, befeszül. Pedig ezzel együtt a helyzet megoldása csak az lehet, hogy ha a sok feszültség részbeni kioldásával sikerül olyan javaslatokat kidolgozni, amelyek a nagy egész

működését figyelembe veszik, s ezért egy nagyobb konszenzus, adott esetben nagyobb társadalmi támogatottság mellett lassú, hosszú, de eredményes változástudományt tudnak elindítani. Ebben bizakodom most, amikor elindítjuk a Tansarok sorozatot, ahol reményeim szerint sokan hozzászólnak majd a kifejtett gondolatokhoz, észrevételekhez, elemzésekhez. A tanügyi helyzetet nem fogjuk megváltoztatni, mert ez nem a mi dolgunk, de legjobb szándékaink szerint igyekezünk olyan körültekintő javaslatokat tenni, amelyeket az éppen aktuális döntéshozók megfontolhatnak, esetleg megvalósíthatnak.

2017. január 29.

FÁBIÁN (T.) LÁSZLÓ (1978) Budapest

FÁBIÁN (T.) LÁSZLÓ

Észrevételek és javaslatok a közoktatás rendszerének korrekciójához I.

Egy szülő és egy gyakorló tanár nézőpontjából

„Ha hajót akarsz építeni, akkor első lépésként ne fát és eszközöket gyűjts, hanem menj el az emberekhez, és ébreszd fel bennük a vágyat a végtelen tenger iránt. Ha ez megvan, az emberek összehordják a fát, megtalálják az eszközöket. Így már érdemes hajót építeni.”
(Antoine de Saint-Exupéry: *Citadella*)

Írásommal, mely egy hosszabb tanulmány bevezető része, elsősorban a közös gondolkodás, az érdemi és értelmes vita elősegítése a célom, hiszen mindannyiunk elemi érdeke, hogy az oktatás ügye végre a társadalmi közbeszéd részévé váljon.

Sokat törtem azon a fejem, miként indítsam a közoktatás helyzetét és állapotát elemző írást, hiszen volt diákként, aktív tanárként és apaként – ez utóbbiként életem egyik legfontosabb szerepében – egyre összetettebb nézőpontból látom az oktatás dimenzióit. Éppen ezért hadd kezdjem egy látszólag meglepő, de minden bizonnyal kritikus állítással: a döntéseket érdemben meghatározó magyar politikában és közgondolkodásban évtizedek óta irreleváns, mi történik az oktatás területén. Másként fogalmazva: mivel az oktatás ügye a rendszerváltás óta eltelt időszakban nem kapta meg megfelelő társadalmi státusát és gazdasági rangját, ezért a felnövekvő nemzedékek nevelésével, tanításával kapcsolatos kérdések nem is válhattak a cselekvő és tevékeny politikai közbeszéd részévé. Senkit se tévesszenek meg a sajtó – és talán részben a szakma – fókuszát mesterségesen izgalomban tartó témák, most éppen az erkölcsstan, a mindennapos testnevelés, a bevezetendő 9. évfolyam vagy legújabban a digitális dolgozatírás kérdései. A teljesség igénye nélkül felsorakoztatott példák nyilvánvalóan a mindennapi politikai küzdelmek részét képező figyelemelterelő álproblémák.

A nyolcvanas évek végén, kilencvenes évek elején a tulajdonszerkezet átalakulásának következtében sokan egy nyugati mintára létrejövő, fejlett kapitalista társadalom vízióját látták maguk előtt, vélhetően ehhez kapcsolódó oktatási modellekkel. Az azóta eltelt évtizedek azonban világossá tették, hogy a rendszerváltás struktúrájában ez az álom nem vagy csak nagyon töredékesen vált valóra. Az elszietett, kifejezetten türelmetlen és a konszenzust mindig nélkülöző átalakítások során az oktatás rendszere nem reagált megfelelően a társadalom változásaira, és pusztán a politikai elit játszmáinak színtere maradt. Ebből ráadásul az is következik, hogy valójában mindig is hiányzott a